

Mityczne i chrześcijańskie źródła antropocentryzmu – porównanie na podstawie fragmentów Księgi Rodzaju i *Mitologii* Jana Parandowskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Samouczek](#)
- [Film](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Jan Parandowski, *Na początku był Chaos*, [w:] K. Mrowcewicz, *Przeszłość to dziś*, t. cz. I, Warszawa 2002.
- Źródło: *Księga Rodzaju (Rdz 1,1–24)*.

Mityczne i chrześcijańskie źródła antropocentryzmu – porównanie na podstawie fragmentów Księgi Rodzaju i *Mitologii* Jana Parandowskiego

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W jaki sposób wizja stworzenia świata wiązała się z przekonaniami religijnymi starożytnych Greków i wyznawców judaizmu?

W mitologicznym opisie stworzenia świata z otchłani wyłania się pierwsza para bogów. Uranos – Niebo i Gaja – Ziemia dają początek wielu pokoleniom bóstw, a człowiek pojawia się jako dzieło Prometeusza. W ujęciu biblijnym jedyny Bóg, mocą swego słowa, działając w sposób celowy, stwarza niebo i ziemię, i człowieka. Te dwa opisy obrazują fundamentalną różnicę między wierzeniami starożytnych Greków a myślą religijną judaizmu, dla którego istnienie jednego Boga-stwórcy stanowiło podstawę wiary.

Twoje cele

- Poznasz dwa opisy powstania świata: wersję mitologiczną i opis biblijny.
- Porównasz sposoby opisu powstania świata, na podstawie fragmentu Księgi Rodzaju i mitu greckiego.
- Określisz cechy wspólne i różne biblijnego i mitologicznego opisu stworzenia świata.

Przeczytaj

“ Księga Rodzaju (Rdz 1,1-24)

Na początku Bóg stworzył niebo i ziemię.

Ziemia zaś była bezładem i pustkowiem: ciemność była nad powierzchnią bezmiaru wód, a Duch Boży unosił się nad wodami. [...]

A potem Bóg rzekł: „Niechaj powstanie sklepienie w środku wód i niechaj ono oddzieli jedne wody od drugich!”. Uczyniwszy to sklepienie, Bóg oddzielił wody pod sklepieniem od wód ponad sklepieniem; a gdy tak się stało, Bóg nazwał to sklepienie niebem.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień drugi.

A potem Bóg rzekł: „Niechaj zbiorą się wody spod nieba w jedno miejsce i niech się ukaze powierzchnia sucha!”. A gdy tak się stało, Bóg nazwał tę suchą powierzchnię ziemią, a zbiorowisko wód nazwał morzem. Bóg, widząc, że były dobre, rzekł: „Niechaj ziemia wyda rośliny zielone: trawy dające nasiona, drzewa owocowe rodzące na ziemi według swego gatunku owoce, w których są nasiona”. I tak się stało. Ziemia wydała rośliny zielone: trawę dającą nasienie według swego gatunku i drzewa rodzące owoce, w których było nasienie według ich gatunków. A Bóg widział, że były dobre.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień trzeci. [...]

Potem Bóg rzekł: „Niechaj się zaroją wody od istot żywych, a ptactwo niechaj lata nad ziemią, pod sklepieniem nieba!”. Tak stworzył Bóg wielkie potwory morskie i wszelkiego rodzaju pływające istoty żywe, którymi zaroili się wody, oraz wszelkie ptactwo skrzydlate różnego rodzaju. Bóg, widząc, że były dobre, pobłogosławił je tymi słowami:

„Bądźcie płodne i mnożcie się, abyście zapełniały wody w morzach, a ptactwo niechaj się rozmnaża na ziemi”.

I tak upłynął wieczór i poranek – dzień piąty.

Potem Bóg rzekł: „Niechaj ziemia wyda istoty żywe różnego rodzaju: bydło, zwierzęta pełzające i dzikie zwierzęta według ich rodzajów!”. I stało się tak. Bóg uczynił różne rodzaje dzikich zwierząt, bydła i wszelkich zwierząt pełzających po ziemi. I widział Bóg, że były dobre.

Źródło: *Księga Rodzaju (Rdz 1,1–24)*.

((Jan Parandowski

Na początku był Chaos

Na początku był Chaos. Któż zdoła powiedzieć dokładnie, co to był Chaos? Niejedni widzieli w nim jakąś istotę boską, ale bez określonego kształtu. Inni – a takich było więcej – mówili, że to wielka otchłań, pełna siły twórczej i boskich nasieni, jakby jedna masa nieuporządkowana, ciężka i ciemna, mieszanina ziemi, wody, ognia i powietrza. Z tej napełnionej otchłani, kryjącej w sobie wszystkie zarodki przyszłego świata, wyłoniły się dwa

potężne bóstwa, pierwsza królewska para bogów: Uranos – Niebo i Gaja – Ziemia. Oni dali początek wielu pokoleniom bogów. [...]

Razem z bogami rodził się świat. Nad ziemią, która jako łąd stały wydobyła się z chaosu, świeciło młode słońce, a z chmur spadały deszcze obfite. Podniosły się pierwsze lasy i ziemię przykryła wielka, szumiąca puszcza. Po nieznanych wzgórzach błądziły rzadkie zwierzęta. Z wolna rzeczy zaczęły przybierać znajome kształty. Źródła znalazły swe groty, a jeziora wygodne kotliny; góry śnieżnym grzebieniem zarysowały się na jasnym niebie.

Źródło: Jan Parandowski, *Na początku był Chaos*, [w:] K. Mrowcewicz, *Przeszłość to dziś*, t. cz. I, Warszawa 2002.

Fragment mozaiki podłogowej we Włoszech, przedstawiający Aiona (Uranosa) z Tellusa (Gaję)

Słownik

mit

(gr. *mýthos* – opowieść, narracja) obecna w kulturze od wielu wieków opowieść tłumacząca – w sposób wyobrażony – genezę, zasady funkcjonowania i porządku świata. Początkowo mity były przekazywane ustnie, a następnie zostały spisane i w tej formie przetrwały do dzisiaj. Pod względem tematyki mity dzielimy na: teogoniczne (o bogach), kosmogoniczne (o początku świata), genealogiczne (o rodach) i antropogeniczne (o pochodzeniu człowieka)

Samouczek

Konstruowanie pracy na temat:

Porównaj dwa sposoby opisu powstawania świata (Ziemi) na podstawie fragmentu Księgi Rodzaju i mitu greckiego. Wyjaśnij, jaką wizję stworzenia świata proponuje każdy z tekstów.

Polecenie 1

Zapoznaj się z treścią samouczka. Przeczytaj jeszcze raz teksty dotyczące stworzenia świata. Następnie zredaguj wstęp i zakończenie wypracowania.

Polecenie 2

Zbierz argumenty uzasadniające, jaką wizję stworzenia świata proponuje każdy z tekstów.

Konstruowanie pracy na temat:

Porównaj dwa sposoby opisu powstawania świata (Ziemi)
na podstawie fragmentu Księgi Rodzaju i mitu greckiego.

■

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14CRqRV2>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem Samouczek.

Film

Polecenie 1

Na podstawie materiału filmowego podaj, jaką funkcję w obu historiach o powstaniu świata pełni metafora.

Polecenie 2

Uzasadnij, dlaczego postać Gai może stanowić przykład holistycznego spojrzenia na świat.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1AMI2w5t>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film przedstawia analizę porównawczą dwóch mitów kosmogonicznych: biblijnego oraz starogreckiego

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, czym jest hipoteza Gai Jamesa Lovelocka. Odpowiedz na pytanie, dlaczego jej nazwa nawiązuje do greckiego [mitu](#)?

Ćwiczenie 2

Na podstawie wykładu opisz, co może stanowić argument potwierdzający tezę, że w biblijnej historii stworzenia człowiek uczestniczył w kreacji świata.

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Mityczne i chrześcijańskie źródła antropocentryzmu – porównanie na podstawie fragmentów *Księgi Rodzaju* i *Mitologii* Jana Parandowskiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej,

z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- porównuje sposoby opisu powstania świata, na podstawie fragmentu Księgi Rodzaju i mitu greckiego;
- określi cechy wspólne i różne biblijnego i mitologicznego opisu stworzenia świata;
- wskazuje w tekstach funkcje metafor;
- omawia wizję stworzenia świata zaproponowaną w obu fragmentach.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;

- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Dyskusja na temat stylu obu tekstów zamieszczonych w „Przeczytaj”. Celem dyskusji jest uchwycenie charakterystycznych różnic między tekstami. Dyskutuje cała klasa. Pytania organizujące dyskusję:
 - Czemu jest najbliższy dany tekst – opowieści, wywodowi naukowemu, poematowi, mitowi, baśni – jakie cechy to uzasadniają?
 - Który z tekstów jest łatwiejszy w odbiorze i dlaczego?
2. Debata z wykorzystaniem metody „śnieżnej kuli”.
 - a. Każdy z uczniów wymyśla pytanie, które chciałby zadać każdemu z twórców światów figurujących w obu tekstach. Propozycje pytań wyświetlane są na tablicy interaktywnej.
 - b. Uczniowie po lekturze propozycji dobierają się w pary i uzgadniają wspólnie drugą wersję pytań. Wersje te również zostają podane na tablicy.
 - c. Po lekturze uczniowie łączą się w grupy czteroosobowe i uzgadniają kolejne wersje pytań.
 - d. Procedura trwa aż do momentu, gdy pozostaną tylko dwie grupy i zostaną tylko dwie uzgodnione wersje, wówczas nauczyciel ogłasza debatę przedstawicieli grup, których zadaniem jest prezentacja i jak najlepsze uzasadnienie własnej wersji. Zwycięzcę wyłania się drogą głosowania.
3. Uczniowie w parach pracują z samoucikiem. Odsłuchują informacje z nagrania i krok po kroku – zgodnie z informacjami – przygotowują się do pracy pisemnej.
4. Nauczyciel włącza wykład prof. Aleksandra Mikołajczaka. Uczniowie w kilkusobowych grupach:
 - wskazują, jaką funkcję w obu historiach o powstaniu świata pełni metafora,
 - uzasadniają, dlaczego postać Gai może stanowić przykład holistycznego spojrzenia na świat.
 Następnie indywidualnie rozwiązują ćwiczenia.

Faza podsumowująca:

1. Tworzenie grafiki – ćwiczenie mające na celu uporządkowanie i porównanie najważniejszych wątków obu tekstów. Po sporządzeniu grafiki powinny być widoczne

różnice między koncepcjami stworzenia świata. Nauczyciel odpowiada na ewentualne pytania uczniów, podsumowuje ćwiczenie.

Praca domowa:

1. Porównaj dwa sposoby opisu powstawania świata (Ziemi) na podstawie fragmentu Księgi Rodzaju i mitu greckiego. Wyjaśnij, jaką wizję stworzenia świata proponuje każdy z tekstów.

Materiały pomocnicze:

- Biblia Tysiąclecia Online, tłum. Czesław Jakubiec, Poznań 2003.
- Hawking Stephen, *Krótkie odpowiedzi na wielkie pytania*, tłum. M. Krośniak, Poznań 2018.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie zapoznają się z treścią samouczka przed lekcją, a na zajęcia przychodzą ze swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi podobieństw i różnic w obu tekstach (Biblii i mitologii).